

Dit profiel dient gelezen, geïnterpreteerd en gebruikt te worden in combinatie met de leeswijzer, waarin de noodzakelijke uitleg van de verschillende paragrafen vermeld is.

Grijze zeehond (*Halichoerus grypus*) H1364

1. Status

Habitatrichtlijn Bijlage II (inwerkingtreding 1994).

2. Kenschets

De Grijze zeehond is voor Nederland 'terug van weggeweest'. Hij verdween uit de Nederlandse wateren in de Middeleeuwen, maar heeft in de loop van vorige eeuw de westelijke Waddenzee weer veroverd. Bij de Grijze zeehond valt het verschil tussen mannetjes en vrouwtjes op. De mannetjes zijn tot 2,5 m lang en wegen 170 tot 350 kg; de vrouwtjes zijn maximaal net boven de twee meter lang en wegen 120 tot 220 kg. Grijze zeehonden hebben een langere snuit dan de gewone zeehonden. De jongen worden geboren met een dikke witte vacht, die ze twee weken na de geboorte verliezen. In die eerste twee weken kunnen de jonge Grijze zeehonden niet zwemmen.

Relatief belang binnen Europa: aanzienlijk

De grijze zeehond komt voor langs de oostelijke en westelijke kusten van de Atlantische oceaan. Er worden drie grote metapopulaties onderscheiden: één in het westen, aan de Canadese kust, één in het oostelijke deel van de Atlantische Oceaan en een kleine in de Oostzee. De Nederlandse dieren horen bij de oostelijke metapopulatie die reikt van IJsland, Noorwegen en de Witte Zee in het noorden tot Bretagne in het zuiden. De grootste kolonies van deze populatie leven bij IJsland, de Faeröer eilanden, Noorwegen, langs de noordwestkust van Schotland en bij Moermansk in Rusland. In de Europese Unie leven ruim 100.000 Grijze zeehonden. In 2001 verbleef daarvan 0,4 % in Nederland.

3. Ecologische vereisten

Leefgebied: Omdat de Grijze zeehond pas kort geleden naar Nederland is terug gekeerd na eeuwen afwezigheid is haar biologie en gedrag hier nog nauwelijks onderzocht. Algemene kennis over de soort levert het Verenigd Koninkrijk, waar de soort algemeen is. Het leefgebied van de Grijze zeehond omvat ligplaatsen en aquatisch milieu.

Ligplaatsen worden het hele jaar door gebruikt om er te rusten. Tijdens de voortplanting (december-januari) en de verharingsperiode (april-maart) worden ze intensiever bezocht. De ligplaatsen van de Grijze zeehonden zijn zandbanken die met normaal hoogwater niet onderlopen. Dit is van belang omdat de jonge Grijze zeehonden – in tegenstelling tot de jongen van gewone zeehonden – niet kunnen zwemmen. Hoger gelegen stranden en duinen bieden betere bescherming tegen overstroming, maar zijn minder geschikt als ligplaatsen omdat Grijze zeehonden die op stranden en duinen langs de Nederlandse kust liggen doorgaans worden verstoord of 'gered'. Regelmatig worden Grijze zeehonden ook op dezelfde zandbanken als de gewone zeehonden aangetroffen. De jongen blijven ten minste drie weken in de harem op de ligplaatsen. In deze periode worden ze door hun moeder gezoogd. In de weken na het spenen verliezen ze veel gewicht, tot ze de kunst van het vis vangen voldoende beheersen.

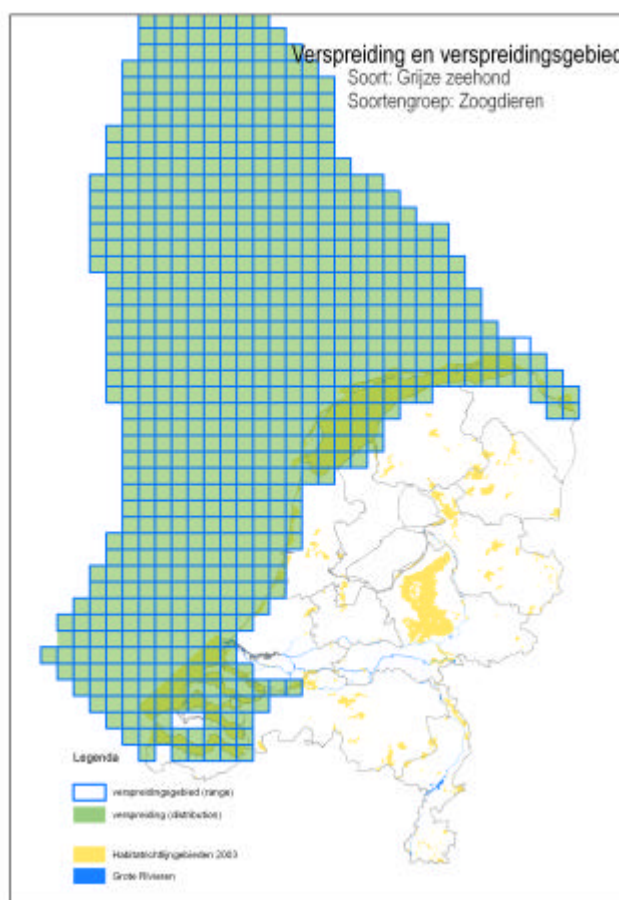
Voedsel: Grijze zeehonden eten vooral vis. De voedselkeuze wordt bepaald door het relatieve voorkomen van vissoorten in een regio. Over het algemeen worden talrijke en wijdverbreide soorten ook het meest in het dieet van de Grijze zeehonden aangetroffen.

4. Huidig voorkomen

In Nederland verblijven nu (in 2006) circa 2000 Grijze zeehonden. Ze worden vooral in het westelijk deel van de Waddenzee en in de Voordelta op de zandbanken gezien. Kennis over de soort uit andere gebieden maakt het waarschijnlijk dat hun leefgebied een groot deel van de Noordzee bestrijkt. Zichtwaarnemingen van zeehonden op zee zijn zeldzaam omdat ze daar kans zien zich snel 'onzichtbaar' te maken door te duiken.

Interessant zijn waarnemingen van het gedrag van Grijze zeehonden op de stranden van de Waddeneilanden, en langs de Noord-Hollandse kust. Waarschijnlijk worden de aantallen van deze soort onderschat omdat kleine groepen Grijze zeehonden tussen grote groepen van gewone zeehonden in kunnen liggen, waarbij vooral de jongere dieren dan moeilijk kunnen worden onderscheiden. Grijze zeehonden die in andere gebieden via zenders werden gevolgd, verplaatsten zich soms over enkele honderden kilometers. In principe kunnen de zeehonden zich dus over het gehele Nederlands Continentaal Plat (NCP) van de zee verplaatsen. Er zijn nog geen migratiegegevens van dieren uit de Nederlandse kolonies bekend.

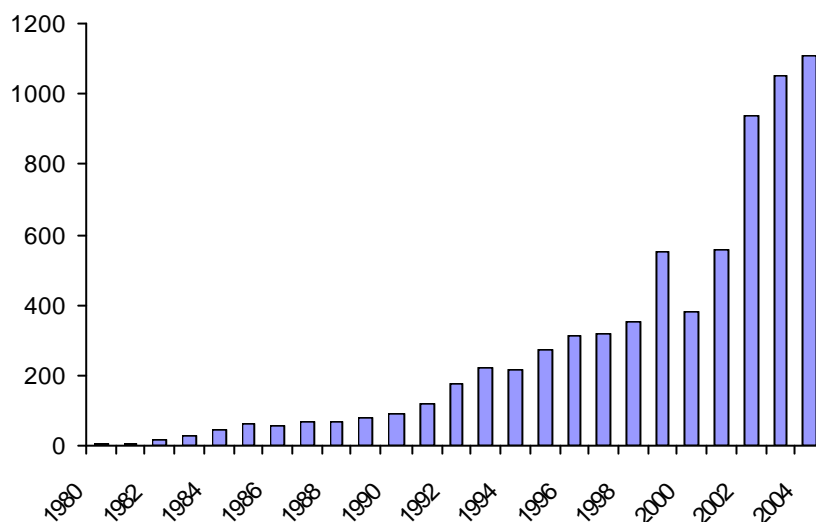
De Nederlandse Grijze zeehonden verblijven vooral op hoge zandplaten in het westen van de Waddenzee zoals de Richel (ten oosten van Vlieland) en de Vliehors (westkant van Vlieland). In Noordzeekustzone zijn de zandplaten Engelschoek (in het zeegat tussen Vlieland en Terschelling) en Noorderhaaks (ten zuidwesten van Texel) van belang voor de Grijze zeehond. De meeste jongen worden op de Richel geboren. Op de Vliehors en Noorderhaaks worden slechts enkele jongen geboren. Al deze ligplaatsen zijn niet ideaal voor de voortplanting van de Grijze zeehonden omdat ze, zeker bij slecht weer, kunnen worden overstroomd. In de zomer, na de voortplantingsperiode, verspreiden de zeehonden zich enigszins. De Grijze zeehond heeft zich in de laatste jaren gevestigd in het Deltagebied, waar nu circa 200 exemplaren voorkomen, voornamelijk in Voordelta. Daar is recent ook voortplanting vastgesteld, namelijk op de Bollen van de Ooster.

Verspreidingskaart Grijze zeehond

5. Beoordeling landelijke staat van instandhouding

Trends in Nederland: Archeologische vondsten tonen aan dat tot in de Middeleeuwen Grijze zeehonden in het Waddengebied algemeen waren. De soort was toen in de Noordzee waarschijnlijk algemener dan de gewone zeehond. In de Middeleeuwen werd ze in de Waddenzee door de mens uitgeroeid. Vanaf 1950 werden heel af en toe Grijze zeehonden in de westelijke Waddenzee aangetroffen. Het aantal groeit sinds de soort in Groot-Brittannië beter wordt beschermd. Waarnemingen vanaf 1980 gedurende de periode dat de dieren verharren laten zien dat de kolonie in Nederland gemiddeld 20% per jaar groeide tot ruim 1.000 dieren in 2004. Deze groeisnelheid is ongeveer anderhalve keer de biologische maximaal haalbare voortplantingssnelheid en kan alleen verklaard worden door toestroom van dieren uit andere gebieden, namelijk vanaf de Britse eilanden (met name de Farne eilanden). Naar verwachting zal naarmate de populatie van draagkracht van het gebied bereikt deze 'influx' voor de instandhouding van de Nederlandse kolonies steeds minder belangrijk worden. In tegenstelling tot de gewone zeehonden, zijn de Grijze zeehonden niet of bijna niet getroffen door het zeehonden-virus.

Aantal Grijze zeehonden waargenomen in het westelijk Wadden gebied gedurende de verharingsperiode (maart/april)

Recente ontwikkelingen: Over de periode 1994-2004 is de populatiegroei van de Grijze zeehond in ons land gestaag doorgegaan.

Beoordelingsaspect natuurlijk verspreidingsgebied: gunstig

Het huidige verspreidingsgebied is niet lager dan de gunstige referentie en neemt niet af. Het verspreidingsgebied van (populaties van) de soort heeft zich sinds de jaren 1980 uitgebreid naar het Waddengebied. Sinds kort heeft zich ook een populatie gevestigd in het Deltagebied.

Beoordelingsaspect populatie: gunstig

De totale populatie is niet lager dan de gunstige referentie. De populatie van de Grijze zeehond groeit voorsnog gestaag en wordt als duurzaam beschouwd, hoewel de aanwas deels afhankelijk is van migratie uit het buitenland.

Beoordelingsaspect leefgebied: matig ongunstig

Veel in principe voor zeehonden geschikte ligplaatsen op de eilanden en de vaste wal worden momenteel niet gebruikt, omdat er te veel verstoring optreedt. De hoge zandbanken die de dieren nu liever opzoeken voor het jongen, worden regelmatig overspoeld waarbij een aantal jongen sterven. Het is onduidelijk of het huidige leefgebied geschikt genoeg is voor een duurzame populatie als er geen immigratie meer zou optreden. Voorsnog ontbreekt nadere kennis over het aquatische leefgebied van de Grijze zeehond.

Beoordelingsaspect toekomstperspectief: gunstig

Gezien de snelle groei van de kolonie Grijze zeehonden kan men aannemen dat de draagkracht van de Waddenzee de populatiegrootte en groei nog niet belemmert. Het is echter onbekend of en, zo ja, hoever de populatie kan doorgroeien. Voor een deel kan de aanwas worden toegekend aan migratie vanuit Schotland. Hoe groot het aandeel van deze instroom is, en of de kolonie zichzelf kan handhaven zonder deze migratie, is onbekend. Pas als meer bekend wordt over hoe de Grijze zeehond op zee leeft, kan bij de inschattingen van perspectieven rekening worden gehouden met effecten die daar spelen.

Landelijke instandhoudingsdoelstelling:

Behoud verspreiding, omvang en kwaliteit leefgebied ten behoeve van behoud populatie.

Streefbeeld bij de landelijke instandhoudingsdoelstelling:

- **natuurlijk verspreidingsgebied:** 645 10x10 km-hokken

- **populatie:** 1800 exemplaren

De huidige aantalsontwikkeling bij de Grijze zeehond wordt als gunstig beoordeeld zolang de immigratie aanhoudt. Wat het leefgebied betreft dienen ten minste vijf locaties voor het opgroeien van de jongen gunstige omstandigheden te bieden en genoeg rust, pas dan kan het leefgebied als gunstig worden beschouwd.

Oordeel: matig ongunstig

Staat van instandhouding			
Aspect	1994	2004	2007
Verspreiding	gunstig	gunstig	gunstig
Populatie	matig ongunstig	gunstig	gunstig
Leefgebied	matig ongunstig	matig ongunstig	matig ongunstig
Toekomstperspectief	matig ongunstig	gunstig	gunstig
Beoordeling Svl	matig ongunstig	matig ongunstig	matig ongunstig

6. Bronnen

- Berrevoets, C.M., R.C.W. Strucker, P.L. Meininger, F.A. Arts & S. Lilipaly, 2005. Watervogels en zeezoogdieren in de Zoute Delta 2003/2004. RIKZ-rapport 2005.011.
- Brasseur, S.M.J.M., I. Tulp, P.J.H. Reijnders, C.J. Smit, E.M. Dijkman, J.S.M. Cremer, M.J.J. Kotterman & H.W.G. Meesters, 2004. Voedseleecologie van de gewone en grijze zeehond in de Nederlandse kustwateren. I Onderzoek naar de voedseleecologie van de gewone zeehond. II Literatuurstudie naar het dieet van de grijze zeehond. Alterra-rapport 905. Alterra, Wageningen.
- Jong, G.D.C. de, S.M.J.M. Brasseur & P.J.H. Reijnders, 1997. Grey seal *Halichoerus grypus*. In: P.J. H. Reijnders, G. Verriopoulos & S.M.J.M. Brasseur (red.). Status of Pinnipeds relevant to the European Union. IBN Scientific Contributions 8: 58-75. DLO Institute for Forestry and Nature Research (IBN-DLO), Wageningen.
- Reijnders, P.J.H., K.F. Abt, S.M.J.M. Brasseur, S.M.J.M., C.J. Camphuysen, B. Reineking, M. Scheidat, U. Siebert, M. Stede, J. Tougaard & S. Tougaard, 2005. Marine mammals. In: K. Essink, C. Dettmann, H. Farke, K. Laursen, G. Lüerssen, H. Marencic & W. Wiersinga (red.).

Wadden Sea Quality Status report 2004. Wadden Sea Ecosystem No. 19: 305-318. Trilateral Monitoring and Assessment Group, Common Wadden Sea Secretariat, Wilhelmshaven.

- Reijnders, P., S. Brasseur, J. van der Toorn, P. van der Wolf, I. Boyd, J. Harwood, D. Lavigne & L. Lowry, 1993. Status survey and conservation action plan. Seals, fur seals, sea lions, and walrus. IUCN/SSC Seal Specialist Group.
- Zoogdiervereniging VZZ, 2007. Basisrapport voor de Rode Lijst Zoogdieren volgens Nederlandse en IUCN-criteria. VZZ-rapport 2006.027. Tweede, herziene druk. Zoogdiervereniging VZZ, Arnhem.